

## COVID-19 PANDEMİSİNİN EĞİTİM MEKÂNI KULLANIMINA ETKİLERİ: KTÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ BİNASI ÖRNEĞİ

Doç. Dr. Reyhan MİDİLLİ SARI\*  
Arş. Gör. Ayşe ŞAHİNER TUFAN\*\*

### ÖZET

Covid-19 salgını her şeyi etkilediği gibi insanın mekânla olan ilişkisini de etkilemiştir. Yeni normalde kalabalık mekân kullanımlarını azaltmak amacıyla bazı geçici önlemler alınmıştır. Ancak bu salgının etkileri ve yeni salgınlarla yaşama ihtimalinin korkusu uzun yıllar devam edecektir. Bu noktada, atölye ve grup çalışmaları nedeniyle yakın temas halinde olmayı gerektiren bölümlerde öğrencilerin eğitim aldıkları mekânlar için kapsamlı ve kalıcı çözümlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın amacı; tasarım ağırlıklı bölümlerde pandemi öncesi süreci de göz önünde bulundurarak pandemiye bağlı değişen mekânsal ihtiyaçları ortaya koymaktır. Bu süreçte öğrencilerin en sık kullandığı atölye ve geçiş mekânlarının kullanıcı deneyimine bağlı olarak mekân kullanımı açısından değerlendirilmesi ve eğitime yardımcı mekânların pandemi sürecindeki işlevsel değişiminin tespiti çalışmanın önemini ortaya koymaktadır. Nitel araştırma deseninde tasarlanan çalışmada odak grup görüşmesi ile elde edilen veriler betimsel yolla analiz edilmiştir. Görüşmeler KTÜ Mimarlık ve İç Mimarlık Bölümü öğrencileriyle gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonucunda pandemiye bağlı olarak mekân kullanım sürelerinin azaldığı, mekân kullanım amaçlarının değiştiği, akran öğrenmesinin bu süreçten olumsuz etkilendiği ve pandemi öncesi süreçte var olan fiziksel problemlerin pandemi sonrasında daha da görünürlük kazandığı tespit edilmiştir.

**Anahtar Kelimeler:** Tasarım eğitimi, Atölye, Geçiş mekânları, Mekânsal gereksinimler, Covid-19.

Geliş Tarihi: 20.06.2022

Kabul Tarihi: 27.12.2022

Makale Türü: Araştırma Makalesi

\*Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, 61000, Trabzon Türkiye, rmidilli@ktu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9069-5656

\*\*Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü, 61000, Trabzon Türkiye, aysesahiner@ktu.edu.tr, ORCID : 0000-0003-4260-3013

## THE EFFECTS OF THE COVID-19 PANDEMIC ON EDUCATIONAL SPACE USAGES: THE CASE OF KTU FACULTY OF ARCHITECTURE BUILDING

Assoc. Prof. Reyhan MIDİLLİ SARI\*  
Res. Asst. Ayşe ŞAHİNER TUFAN\*\*

### ABSTRACT

The Covid-19 outbreak has affected people's relationship with space, as it has affected everything else. In the new normal, some temporary precautions have been taken to reduce the use of crowded places. However, the effects of the outbreak and the fear of the possibility of living with new outbreaks seem to continue for many years. At this point, there is a need for comprehensive and permanent solutions for the environments where students receive education in departments that require close contact due to workshops and group work. In this context, the study aims to reveal the changing spatial needs depending on the pandemic in design-oriented departments taking into account the pre-pandemic process. The evaluation of the studio and circulation areas according to space usage depending on the user experience and revealing the functional change of the educational spaces during the pandemic process signify the importance of the study. The study was designed in a qualitative research pattern. The data was obtained through the focus group discussion and analyzed descriptively. Interviews were held with the students of the Department of Architecture and Interior Architecture at KTU. It is determined that the duration of use of space decreased due to the pandemic, the purpose of use of educational areas changed, peer learning was negatively affected by this process, and existing problems of the pre-pandemic period increased even more after the pandemic.

**Keywords:** Design education, Studio, Circulation areas, Spatial Requirements, Covid-19.

Received Date: 20.06.2022

Accepted Date: 27.12.2022

Article Types: Research Article

\*Karadeniz Technical University, Faculty of Architecture, Department of Architecture, Trabzon Turkey, rmidilli@ktu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9069-5656

\*\*Karadeniz Technical University, Faculty of Architecture, Department of Interior Architecture, Trabzon Turkey, aysesahiner@ktu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4260-3013

## 1. GİRİŞ

Çin Halk Cumhuriyeti'nin Wuhan kentinde 31 Aralık 2019'da ortaya çıkan, solunum yoluyla hızlı bir şekilde yayılarak Mart 2020'de pandemi ilan edilmesine neden olan Covid-19 tüm dünyada günlük yaşamı kesintiye uğratmıştır. Hastalığın yayılma hızını kontrol edebilmek için karantinalar, evde kalma ve esnek çalışma ile başlayan süreç; aşı uygulamaları sonucu, sosyal mesafe ve hijyen kurallarına dikkat edilerek kalabalık mekân kullanım yasağının kalkmasıyla devam etmiştir. Bu dönemde eve yüklenen anlamlar değişmiş, konutlar uzaktan çalışma ve eğitim kavramlarıyla pek çok farklı eylemi içinde barındıran bir olgu haline gelmiştir (Honey-Rosés vd., 2020; Doğan, 2021; Turna ve Usta, 2021).

Dünya Sağlık Örgütü tarafından 1,5 m olarak belirlenen sosyal mesafe ihtiyacı ile bireyin çevresiyle olan ilişkileri değişime uğramış ve bu ihtiyaca yönelik mekânsal örgütlenmelerin yeniden düzenlenmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır (Arın Ensarioğlu, 2021; http 1). Virüsün bulaşma koşulları dikkate alınarak her ülkede kurum ve kuruluşlarda kullanılmak üzere yönergeler ve rehberler hazırlanmıştır (Yetiş ve Kayılı, 2021). Yönergelerde bulaş riskinin azaltılması için maske, dezenfektan kullanımı gibi kişisel alınan önlemlerin yanında; HES kodu kullanımı, kamusal mekânların zeminlerinde mesafe korumayı ifade eden işaretlerin konumlandırılması, kafe ve restoranlarda oturma düzenlerinde değişikliklerin yapılması, toplu mekânlarda hijyen noktalarının tanımlanması, satış birimleri ve ofislerde bariyer önlemlerinin alınması, toplu mekânlara kişi sınırlamasının getirilmesi, okullarda sınıfların bölünmesi, okula gidilen gün sayısının azaltılması gibi geçici çözümler geliştirilmiştir (Özden, 2021). Ancak bu tür pandemilerin ne kadar süreceği ya da tekrarının olup olmayacağı bilinmediğinden alınan geçici önlemler yerine değişen insan

ihtiyaçları dikkate alınarak daha kalıcı mekânsal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir (Honey-Rosés vd., 2020; Arın Ensarioğlu, 2021).

İlk vakanın Türkiye'de görülmesiyle birlikte eğitim kurumlarında kontrolü sağlamak adına eğitime 16 Mart 2020 tarihinde 3 hafta ara verilmesiyle başlayan süreç pandemi ilanı ile planlandığı şekilde ilerleyememiştir. Eğitimin aksamaması için gerekli hazırlıklar yapılarak uzaktan eğitime geçilmiştir. Uzaktan eğitim kavramının tarihi çok eskilere dayanmaktadır. Aynı zamanda mevcut eğitim sisteminin içinde de zaman zaman kullanılmıştır. Ancak pandemiyle birlikte acil uzaktan eğitim olarak da adlandırılan bu kavram (Hodges vd., 2020) dijitalleşmeyle birlikte eğitimin kurumdan bağımsızlaşmasına zemin hazırlamıştır (Avcı, 2021). Böylece evler, internet ve TV yayınları aracılığıyla birer eğitim mekânına dönüşmüştür.

Uzaktan devam eden eğitim; aşının geliştirilmesiyle ilköğretim, orta öğretim ve liselerde Mart 2021 itibarıyla kademeli olarak; üniversitelerde ise Ekim 2021 itibarıyla yüz yüze olarak gerçekleştirilmeye başlanmıştır (http 2; http 3). Bu bağlamda, YÖK'ün yayınladığı salgın durumunda eğitim yapılarına ilişkin kılavuzda sınıflarda öğrenci sayısının mümkün olduğunca azaltılması, 4 metre kareye 1 kişi düşecek şekilde sınıf kapasitelerinin belirlenmesi, sosyal mesafe dikkate alınarak oturma düzenlerinin oluşturulması, sınıfların sık sık havalandırılması, havalandırma sisteminden taze hava dolaşımının sağlanması, ders esnasında maske ve dezenfektan kullanılması, mekân temizliğine dikkat edilmesi, ortak kullanımı olan malzemelerin kullanım öncesi ve sonrası temizlenmesi, maske atık ekipmanlarının yerleştirilmesi, uzun süreli mekân kullanımının önüne geçilmesi gibi fiziksel mekâna yönelik geçici çözümler sunulmuştur (http 4; http 5). Ancak, YÖK'ün yeni normal için önerdiği geçici çözümler bir arada olmayı ve atölye çalışmaları

gerektiren Mimarlık, İç Mimarlık gibi tasarım ağırlıklı bölümler için yetersiz kalmıştır. Bu süreçte vaka sayısında görülen azalma nedeniyle 2 Mart 2022'de açık alanda, 27 Nisan 2022'de ise kapalı alanda maske takma zorunluluğu kaldırılmıştır (http 6). 9 Nisan 2022'de yayınlanan Resmi Gazete ile "Covid-19 Kapsamında Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Normalleşme ve Alınacak Tedbirler" konulu genelge yürürlükten kaldırılmıştır (http 7). Korunma tedbirleri daha çok bireysel olarak alınıyor olsa da gelecekte insanlığı bekleyen olası salgınlara karşı hazırlıklı olmak gerekmektedir.

Eğitimin verildiği mekânların fiziksel koşullarının yeterli olması mekânın işlevini yerine getirebilmesi bakımından önemlidir. Mekânın organizasyonu, donatı örgütlenmeleri, araç ve gereçleri gibi özelliklerinin hijyen koşullarını da karşılayacak şekilde tasarlanması ve eğitim mekânı için kullanıma uygun olması gerekir. Fiziksel koşulların uygun olmadığı durumlarda öğrenci gereken verimi alamadığı gibi psikolojik olarak da olumsuz etkilenir. Yapıların fiziksel koşullarının sağlık durumunu etkilediği Hasta Bina Sendromu ve Binaya İlişkin Hastalıklar kavramlarının ortaya atılmasıyla kanıtlanmıştır (Brightman ve Moss, 2001).

Eğitim yapılarının sağlıklı ilişkisine bakıldığında iç mekân hava kalitesi, akustik, ısıtma, malzeme kullanımı, temizlik, hijyen gibi konular öne çıkmaktadır. Akustik problemlerin strese yol açtığı, ısınma problemi olan mekânların uzun süreli kullanılmadığı, kirli mekânların mikroorganizmalar barındırarak hastalıklara sebep olmasının yanında psikolojik olarak da insanı olumsuz etkilediği görülmektedir (Demir, 2011). Bütün bunların yanında belirli bir hastalıkla mücadele etmenin de çözüm yolu yine sağlıklı mekânlar üretmekten geçmektedir. Günümüzde Covid-19 salgınının da etkisiyle birlikte iç mekânlarda sağlık sorunları daha fazla düşünülmesi ve çözüm üretilmesi gereken bir

konu haline gelmiştir.

Mimarlık eğitimi iyi bir tasarımcı yetiştirmenin yanı sıra farkındalık düzeyi yüksek, topluma ve çevreye karşı duyarlı, eleştirel düşünme becerisine sahip, entelektüel meslek insanları yetiştirmeyi hedefleyen ve atölye ortamında gerçekleşen bir eğitim modelidir (Hodgkin, 1985; Schön, 1985). Tasarlama eyleminin ve kuramının öğretildiği stüdyo dersi temelli olan bu model, sonuç ürün kadar sürece de önem verir (Kararmaz ve Ciravoğlu, 2017). Bu nedenle iş birliği temelli olması, etkileşimi ve sosyalleşmeyi gerektirmesi bakımından öğrencilerin birbirleriyle ve eğitimciyle yakın temas halinde olmasını gerektirir. Atölyeler; tasarımcıya kimlik kazandıran, onların becerilerini tetikleyen, tasarım alternatiflerinin değerlendirildiği, bireysel ve çoklu olarak alternatiflerin üretildiği esnek bir öğrenme mekânıdır. Atölyelerin temelinde; öğrenci ve eğitimciyi bir araya getirmek, böylece öğrenmeyi ve öğretmeyi tetiklemek; ayrıca öğrencilerin birbirinden öğrenmelerini destekleyen akran eğitimi bulunmaktadır. Bu nedenle diğer eğitim birimlerine göre mekânsal ihtiyaçlar farklılık gösterebilmektedir (Yüreklı, 2003; Onur ve Zorlu, 2017). Proje dersleri aynı anda birçok eğitimcinin dersi yürütmesiyle gerçekleşmektedir. Bir eğitimcinin bir gruba eşlik etmesi ve öğrencilere destek vermesiyle ilerleyen atölyelerde, verilen tasarım problemi üzerine bireysel ve grup olarak araştırma ve analizler yapılmakta; farklı temsil araçlarıyla sonuç ürüne ulaşılmaktadır.

Ancak pandemiden kaynaklı olarak uzaktan eğitime geçilmesi, birlikte üretmeyi içeren tasarım eğitiminde sorunlara neden olmuştur. Pandemi sürecinde tasarım eğitimiyle ilgili yapılan çalışmalarda stüdyo ortamından uzak mimari tasarım eğitimi ile ilgili endişeler dile getirilmiş, uzaktan eğitim sürecinde tasarım eğitimi metodları ve geliştirilen metodlara ilişkin öğrenci ve öğretim elemanlarının görüşleri çeşitli

araştırmalara konu olmuştur. Uzaktan eğitime geçiş, Mimarlık gibi özellikle yoğun eğitmen-öğrenci etkileşimi, toplanma, ortak çalışma alanı ve ekipman kullanımı gerektiren bilim dallarında özel sorunları gündeme getirmiştir. Bu süreçte bireysel öğrenmenin öne çıkması, akran öğreniminin önemli olduğu tasarım eğitiminde aksaklıklara neden olmuştur (Ceylan vd., 2020; Soccio vd., 2020; Uzal ve Eren, 2021; Varma ve Jarfi, 2021; Özorhon ve Lekesiz, 2021). Fiziksel olarak bir arada olamamanın tetiklediği motivasyon eksikliği, gerekli ekipmanlara yeterli kadar ulaşamamanın vermiş olduğu dersten uzaklaşma hissi vb. sorunlar öğrencilerin yaşamış olduğu psikolojik sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanında uzaktan eğitim sürecinin zaman tasarrufu sağlaması, ders sürecinin esnekleşmesi, çevrim içi ortamda mekandan bağımsız olarak toplanma için çeşitli arayüz kullanımlarının artması gibi olumlu çıktılar da olmuştur (Seçer Kariptaş vd., 2022). Wu vd. (2021), yaptıkları çalışmada tasarım ağırlıklı bölümlerde uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin dikkat düzeylerinin daha zayıf olduğunu vurgulamış, saha gezileri ve incelemelerinin öğrenme üzerindeki etkisi üzerinde durmuşlardır. Bu bağlamda farklı disiplinlerde eğitimde yardımcı olarak kullanılan video tabanlı sanal gerçeklik teknolojilerinin tasarım ağırlıklı bölümlerde de kullanılmasını önermişlerdir. Ayrıca eğitimin yalnızca uzaktan değil hibrit yürütülmesinin ise öğrenciye çeşitli katkılar sağlayacağı görüşü gündeme gelmiştir (Brzezicki, 2020).

Pandemi sürecinde uzaktan eğitimin öğrenci ve eğitim programına etkilerini irdeleyen pek çok çalışmanın yanı sıra mekân kullanımına yönelik sınırlı sayıda çalışmalar yapılmıştır. Doğan vd. (2022), yaptıkları çalışmada tasarım atölyelerini pandemi sürecinin getirdiği yeni normalde sosyal mesafe kurallarına uygun olarak organize etmiş, fakülte içerisindeki boşlukların

önemine vurgu yapmışlardır. Yetiş ve Kayılı (2021) Türkiye ve Amerika'da geliştirilen eğitim yönergelerini dikkate alarak belirlemiş oldukları eğitim binalarının mekânsal yeterliliklerini tartışmıştır. İsmailoğlu ve Kulak Torun (2022) ise üniversitelerde yayınlanan sağlık rehberinde stüdyo yerleşim düzenlerini tanımlamayı amaçlamış; sosyal mesafe kurallarına dikkat ederek grup oturumlarını içeren çeşitli mekân organizasyonu önerilerinde bulunmuşlardır.

Yeni normalde sağlıklı ve verimli bir eğitim süreci geçirmek için mekânların pandemi nedeniyle değişen fiziksel ihtiyaçlara cevap verecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Bu durum yalnızca Covid-19 için değil, ilerleyen süreçte ortaya çıkabilecek pek çok salgın durumu için de önemli ve elzemdir. Bu bağlamda tasarım ağırlıklı bölümlerin atölye ve geçiş mekânlarında pandemiye bağlı olarak değişen mekânsal ihtiyaçları, mekânın aktif kullanıcıları olan öğrenci gözünden değerlendirmek ve ortaya çıkan sorunlara yönelik önermeler yapmak çalışmanın ana kurgusunu oluşturmaktadır. Pandemi süreci ve yeni normale ilişkin yapılan çalışmaların çoğunlukla eğitim sistemine ilişkin olduğu, mekânsal anlamda yapılan çalışmaların ise yönergeler ve pandemi rehberleri bağlamında hazırlanan masa ve sandalye düzenlerine yönelik olduğu görülmektedir. Bu noktada akran eğitimi ve iş birliği gerektiren tasarım eğitiminin pandemi öncesi ve pandemi sonrası mekân kullanımını açısından değerlendirilmesi bu çalışmayı önemli ve değerli kılmaktadır. Ayrıca çalışmanın doğrudan öğrenci deneyimine dayandırılarak ele alınması hem bu görüşler hem de gözleme dayanarak belirlenen sorunlara yönelik kalıcı mekânsal çözümlerin önerilmesi bakımından diğer çalışmalardan ayrıldığı ve alana katkı sağladığı düşünülmektedir.

Çalışmanın yürütüldüğü KTÜ Mimarlık Fakültesi'nde eğitimin başlamasıyla birlikte YÖK'ün yayınladığı kılavuz doğrultusunda

çeşitli önlemler alınmış, hibrit eğitim yöntemi uygulanmıştır. Mimarlık Bölümünde teorik dersler uzaktan; uygulamalı dersler ise genel olarak randevulu sistemle yürütülmüştür. Randevulu sistem, sınıf mevcutlarının sınıf kapasitesini aşması nedeniyle proje derslerinde yoğunluk oluşturmamak için her öğretim elemanının mevcut grubunu daha küçük gruplar halinde, belli saatler vererek dersi yürütmesidir. İç Mimarlık Bölümünde ise seçmeli dersler uzaktan, zorunlu teorik ve uygulamalı dersler yüz yüze yapılmış; sınıf mevcutlarının kalabalık olması nedeniyle uygulamalı dersler 2 veya 3 dersliğe yayılmıştır. Grup çalışmalarının yoğun olarak yapıldığı diğer derslerde genellikle bireysel çalışmalar tercih edilmiştir. Blok olarak yürütülen dersler 40 dk. ders, 15 dk. ara şeklinde uygulanarak ders aralarında atölyeler havalandırılmıştır. Derslerin blok yapıldığı zamanlarda kapı ve pencereler açılarak hava dolaşımı sağlanmıştır. Ancak alınan bu önlemler geçicidir; mekânın aktif ve etkin kullanımını ise engellemiştir.

## 2. MATERYAL VE YÖNTEM

Çalışma, öğrenciler gözünden pandeminin eğitim mekânlarının kullanım biçimlerini ve öğrenci ihtiyaçlarını ne yönde etkilediğini tespit etmeye çalışan nitel bir çalışmadır. Nitel araştırma, bir konuyu tanımlamayı hedefleyen bilgileri toplamayıp konuşmalardan, görüşlerden ve fikirlerden oluşan, araştırılan konunun derinlemesine incelenmesine yardımcı olan bir yöntem olarak tanımlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2013; Miles ve Huberman, 2016). Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden odak grup görüşmesi tekniği kullanılmıştır. Odak grup görüşmesi araştırma konusu hakkında önceden belirlenmiş bir grup katılımcının düşüncelerini öğrenmek için planlanmış bir tartışmalar serisidir. Amaç; sağlıklı bir tartışma ortamı yaratarak, araştırılan konuya ilişkin farklı bakış açılarından derlenen zengin bir içerik elde

etmektir (Baş ve Akturan, 2008; Yıldırım ve Şimşek, 2013).

### 2.1. Çalışma Grubu, Verilerin Toplanması ve Analizi

Katılımcıların hem pandemi öncesinde hem de yeni normalde eğitim almış olmaları mekânı değerlendirmeleri bakımından önemlidir. Bu nedenle odak grup görüşmeleri, aynı binayı kullanan KTÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık ve İç Mimarlık Bölümü 4. sınıf öğrencileriyle gerçekleştirilmiştir. Her biri beş kişiden oluşan iki Mimarlık ve iki İç Mimarlık Bölümü öğrencilerini içeren toplam 4 odak grup görüşmesi yapılmıştır. Her grupta hem kadın hem erkek katılımcı bulunmasına dikkat edilmekle birlikte katılım konusunda kadınlar daha istekli olmuştur.

Araştırma pandemi öncesi sürece ilişkin bölümde geçirilen süre, en çok kullanılan mekânlar ve kullanım amaçları; pandemi sürecine ilişkin bölümde geçirilen süre, mekân kullanımlarındaki değişim ve nedenleri, mekânsal ihtiyaçlara bağlı olarak atölye ve geçiş mekânlarında öne çıkan sorunlardan oluşan 5 temel sorudan oluşmaktadır. Araştırma verileri pandemi sonrası ilk yüz yüze eğitime geçilen 2021-2022 güz dönemi sonunda odak grup görüşmesi yoluyla elde edilmiş; her soru bütün katılımcılara tek tek yöneltilerek cevap alınmıştır. Cevaplar hem yazılı olarak hem de ses kayıt cihazıyla kayıt altına alınmış, yanlış anlaşılmalara önüne geçmek için katılımcıların verdiği cevaplar tekrarlanıp doğruluğu onaylatılmıştır. 50-60 dakika arası süren görüşmeler başlamadan önce katılımcılara konunun içeriği ve çalışmanın amacıyla ilgili bilgi verilmiştir. Odak grup görüşmesi yapılan gruplara ait kişisel bilgiler Tablo 1'de yer almaktadır.

Çalışma sonucunda görüşmelerinden elde edilen veriler yazılı metin haline getirilmiş; araştırma sorularını açıklamaya yönelik olarak gruplandırılmış ve betimsel yolla analiz edilmiştir. Betimsel analiz, çeşitli veri



**Tablo 1.** Katılımcıların kişisel bilgileri (yazarlar tarafından üretilmiştir).

	KATILIMCI	CİNSİYET	YAŞ	BÖLÜM	COVID-19 GEÇİRME	KALINAN YER
GRUP-1	Katılımcı H	K	22	Mimarlık	Geçirmedi	Öğrenci Evi
	Katılımcı Ç	K	21	Mimarlık	Geçirmedi	Apart
	Katılımcı İ	K	21	Mimarlık	Geçirdi	Öğrenci Evi
	Katılımcı T	K	22	Mimarlık	Geçirmedi	Aile Evi
GRUP-2	Katılımcı R	E	22	Mimarlık	Geçirmedi	Aile Evi
	Katılımcı Z	K	21	Mimarlık	Geçirdi	Öğrenci Evi
	Katılımcı G	K	23	Mimarlık	Geçirmedi	Yurt
	Katılımcı M	K	23	Mimarlık	Geçirmedi	Apart
GRUP-3	Katılımcı D	K	23	Mimarlık	Geçirmedi	Yurt
	Katılımcı B	E	22	Mimarlık	Geçirdi	Öğrenci Evi
	Katılımcı A	K	21	İç Mimarlık	Geçirmedi	Yurt
	Katılımcı Y	K	22	İç Mimarlık	Geçirdi	Aile Evi
GRUP-4	Katılımcı C	K	26	İç Mimarlık	Geçirmedi	Öğrenci Evi
	Katılımcı M2	E	22	İç Mimarlık	Geçirmedi	Öğrenci Evi
	Katılımcı V	E	28	İç Mimarlık	Geçirdi	Aile Evi
	Katılımcı Z2	K	21	İç Mimarlık	Geçirmedi	Öğrenci Evi
	Katılımcı H2	K	22	İç Mimarlık	Geçirdi	Yurt
	Katılımcı G2	K	21	İç Mimarlık	Geçirmedi	Öğrenci Evi
	Katılımcı T2	E	21	İç Mimarlık	Geçirmedi	Öğrenci Evi
	Katılımcı E	E	26	İç Mimarlık	Geçirmedi	Öğrenci Evi

toplama araçlarıyla elde edilen verilerin daha önceden belirlenen temalara göre incelenmesini ve yorumlanmasını içeren nitel veri analiz türüdür. Bireylerin görüşlerini eksiksiz yansıtabilmek amacıyla doğrudan alıntılara yer verilebilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2003). Çalışmada tüm görüşme bulguları gruplandırılarak analiz edilmiş, katılımcı görüşlerine ise analiz tabloları içerisinde doğrudan aktarım yoluyla örnekler verilmiştir. Alıntılarda katılımcı isimlerinin baş harfleri kullanılmıştır (aynı harfle başlayan isimlerin baş harfinin yanına 2 rakamı eklenmiştir). Çalışma için Karadeniz Teknik Üniversitesi'nden 28.01.2022 tarihli ve E-26014373- 050.01.04-

210062 sayılı etik kurul izni alınmıştır.

### 3. ARAŞTIRMA BULGULARI

#### 3.1. Pandemi Öncesi Bölümde Geçirilen Süre ve Bu Süreyi Etkileyen Nedenler

Pandemi öncesinde katılımcıların bölümde geçirdikleri zaman; ders olduğu vakitlerde ortalama 5-6 saat, ders dışında ise 1-2 saatten tüm güne kadar değişmektedir. Bölümde geçirilen süre; eğitim sürecinde ikamet edilen yer (öğrenci evi, apart, yurt, aile evi), internete rahat erişim, motivasyon, grup çalışmalarını ortak bir mekanda yapabilme, çalışma ortamı koşullarına göre değişmektedir (Tablo 2).

**Tablo 2.** Mekân kullanım süresini etkileyen nedenler (yazarlar tarafından üretilmiştir).

Kullanım süresini etkileyen nedenler	Katılımcı görüşmelerinden örnekler
• Eğitim sürecinde ikamet edilen yer	• Katılımcı H: "Tüm gün okuldaydım. Yurtta kaldığım için rahat çalışmıyordum ve okulda vakit geçirmeyi seviyordum... Grup ödevleri vardı."
• Çalışma ortamı	• Katılımcı D: "Ben okul kapanana kadar okulda vakit geçiren bir öğrenciydim. Yurtta verimli bir çalışma ortamı yok. İnternet erişimi yok."
• İnternet kullanımı	• Katılımcı Z: "Öğrenci evinde kalıyordum. Ders saatıyla birlikte 6 saat kahp, dersten sonra okulda vakit geçirmiyordum."
• Grup çalışmaları	• Katılımcı Ç: "Dersten 1 saat önce filan gelip hazırlığımı yapıyordum... Grup çalışmaları için daha rahat oluyor okulda çalışması."
• Motivasyon ve odaklanma	• Katılımcı İ: "Ben yurttaydım eve çıktım. Evde de olsa yine çalışmıyorum. Çünkü yanımda yatak var. Arkadaşlarımla birlikte çalışıp mola veriyorduk. Daha iyi oluyordu."

### 3.2. Pandemi Öncesinde En Çok Kullanılan Mekânlar ve Kullanım Amaçları

Yapılan görüşmeler değerlendirildiğinde pandemi öncesi süreçte katılımcıların en sık kullandıkları mekânlar; atölyeler, iç bahçe, kantin ve geçiş mekânı/atölye fuayeleridir. Katılımcılar pandemi öncesinde en aktif ve yoğun olarak atölyeleri

kullandıklarını belirtmişlerdir. Ders dinleme, ders çalışma, grup çalışmaları, parti düzenleme, toplantı düzenleme, kulüp faaliyetlerini yürütme, yeme-içme vb. ihtiyaçlar çoğunlukla atölyelerde karşılanmaktadır (Tablo 3). Bu anlamda atölyelerin yalnızca ders eylemlerine değil sosyalleşme ve etkileşime olanak sağlayan mekanlar olarak varlık gösterdiği görülmektedir.

Tablo 3. Pandemi öncesi en çok kullanılan mekânlar ve kullanım amaçları (yazarlar tarafından üretilmiştir).

Kullanım Amacı	Katılımcı görüşmelerinden örnekler
<b>ATÖLYE</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>Ders dinleme</li> <li>Çalışma</li> <li>Sohbet</li> <li>Grup çalışmaları</li> <li>Gösteri/ toplantı düzenleme</li> <li>Yeme-içme</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Katılımcı T2: "Ders çalışmak için daha çok İM1 kullanıyordum. Yemek için aynı şekilde kullanıyorduk iç bahçe ve sınıfları... Önceden çay kahve alıp sınıfta konuşuyorduk."</li> <li>Katılımcı H: "Pandemi öncesinde daha çok etkinlik yapıyorduk. Mesela dergiyle uğraşıyorduk... Çok fazla grup ödevimiz vardı. Onları burada yapıyorduk."</li> <li>Katılımcı E: "Ben pandemi öncesinde kültüpte aktif olduğum için genelde okulun içerisinde her yerde aktifim. Bütün boş lisans sınıflarını kullanıyorduk... Kültüp toplantıları için de kullanıyorduk. Parti filan da yapmıştık İM1 de kültüp partisi."</li> <li>Katılımcı A: "Genellikle 1. Sınıftayken orayı daha çok kullanıyorduk. Bir de İM'i ders için kullanıyorduk."</li> <li>Katılımcı B: "Bizim çok grup çalışmalarımız olurdu temel tasarda. Biz dans filan ederdik atölyelerde. Prova filan yapardık. Bayağı gösteri filan yapardık."</li> </ul>
<b>GEÇİŞ MEKÂNİ</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>Dolaşım</li> <li>Bekleme</li> <li>Dinlenme</li> <li>Sohbet</li> <li>Uyuma</li> <li>Sergi gezme</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Katılımcı İ: "Dersten önce koridorlarda bekliyorduk kışın... Sınavlardan, derslerden önce koridorlarda sohbet ederdik..."</li> <li>Katılımcı B: "Önceden temel tasar ürünleri asıldığında oralar bir kalabalık olurdu. Biz arkadaşlarla gün de 4 proje belirleyip tüm paftalarımızı incelerdik."</li> <li>Katılımcı G: "Uyurduk. Teslimde metal donatıların üstünde herkes uyuyordu."</li> <li>Katılımcı Z2: "Ara mekânları sirkülasyon amaçlı ve arada oturup sohbet etme amaçlı kullanıyorduk."</li> </ul>
<b>İÇ BAHÇE</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>Sohbet</li> <li>Dinlenme</li> <li>Kutlama/parti</li> <li>Etkinlik düzenleme</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Katılımcı İ: "İç bahçe genelde sakin oluyordu orayı kullanıyorduk. Grup olarak orada konuşmak, tartışmak rahat oluyordu."</li> <li>Katılımcı M2: "Sınıfların dışında avluyu mesela bahçeyi mimarlığın öntündeki bölümü nefes almak vakit geçirmek için kullanıyorduk."</li> <li>Katılımcı Y: "MA4- MA1, hatta iç bahçede. Çimenlerde temel tasarım ödevi yaptığımız hatırlıyorum. Yemek için de kullanıyorduk iç bahçe ve sınıfları."</li> <li>Katılımcı B: "Prova mekânı içinde iç bahçeyi kullanırdık."</li> </ul>
<b>KANTİN</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>Sohbet</li> <li>Yeme-içme</li> <li>Dinlenme</li> <li>Ders çalışma</li> <li>Toplanma</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Katılımcı M2: "Kantinde çok ders çalıştığımızı hatırlıyorum. Okulda sınıflarda ders olduğunda genelde kantindeydik. Grup ödevlerimizi o şekilde yapıyorduk."</li> <li>Katılımcı G2: "Kantinde, sohbet ve ders çalışmak için..."</li> <li>Katılımcı E: "Genelde okulun içerisinde her yerde aktifim zaten... Boş sınıf bulamadığımızda da kantinde oluyorduk."</li> <li>Katılımcı Y: "Derslerden önce geldiğimizde kantin kullanıyoruz."</li> <li>Katılımcı A: "Kantin de arkadaşlarımla sohbet ediyordum."</li> <li>Katılımcı B: "Oturup muhabbet ettiğimiz yerler kantindeki açık alanlar olurdu."</li> </ul>
<b>GİRİŞ ALANI</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>Toplanma</li> <li>Sohbet</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Katılımcı Ç: "Giriş mekânı bizim için sembolik. Herkes orada bir duruyor. Bir selamlaşma oluyor. Birlikte oturup ya da ayaküstü sohbet ediyoruz."</li> <li>Katılımcı İ: "Girişte herkes birbirini görtünce ekleme oluyor. Kartopu gibi büyüyor. Dersten çıkınca öbek öbek gruplar oluyordu orada."</li> <li>Katılımcı H: "Dersten çıkar çıkmaz 1-2 saat girişte dersin kritiğini yapıyorduk."</li> <li>Katılımcı R: "Ders önceleri ve derslerden sonra kantin ve yarı açık alanı kullanıyoruz."</li> </ul>



Pandemi öncesinde geçiş mekânı/ atölye fuayeleri dolaşım, bekleme, dinlenme, etkinlik yapma, sohbet amaçlı olarak sıkça kullanılan diğer mekânlar arasındadır. Mimarlık Bölümü katılımcıları İç Mimarlık Bölümü katılımcılarına göre atölye fuayelerini daha sık kullanmaktadır. İç Mimarlık Bölümünde bu mekânların az kullanılmasının nedenleri arasında akustik problemler olması ve mekânın soğuk ambiyansı etkili olmaktadır. Proje teslim haftaları fakülteyi 7/24 kullanan katılımcılar geceleri uyumak için geçiş mekânlarını ve buradaki metal oturma donatılarını kullandıklarına değinmişlerdir. Mimarlık Bölümü katılımcıları sıkça bölüm girişinin yarı açık mekânını da sohbet amaçlı kullandıklarını belirterek pandemi döneminde özellikle bu mekânı çok özlediklerini vurgulamışlardır (Tablo 3). Bu mekânın bölüm öğrencileri için sembolik bir değerinin olduğu, bir karşılaşma ve toplanma mekânı olarak öğrenci zihinlerinde önemli bir yer ettiği görülmüştür.

İç bahçeyi pandemi öncesinde sohbet, dinlenme, kutlama ve etkinlik gerçekleştirme amacıyla kullanan öğrenciler; bu alanı grup ve bireysel çalışmalar için bir eğitim ve etkileşim mekânı olarak severek deneyimlediklerini belirtmişlerdir (Tablo 3).

Her iki bölüm katılımcıları sohbet, yemek yeme ve dinlenme amacıyla öğrenci kantinin açık, yarı-açık ve kapalı alanlarını sıkça kullandıklarını ifade etmişlerdir. Bölüm içerisinde ders yoğunluğu nedeniyle çalışacak boş sınıf/ atölye bulunmadığı durumlarda hem bireysel çalışma hem de grup ödevlerini yapmak amacıyla da kantinin kullanıldığını belirtmişlerdir (Tablo 3). Kantin dışında, bölümle yakın ilişki içerisinde ortak çalışma ortamlarının olmaması ve bilgisayarla çalışmak için güç kaynağı ihtiyacının kantinden karşılanabilmesi bu mekânın etkileşim içinde kullanılabilir eğitimci yardımcı bir mekân olduğunu göstermektedir.

### 3.3. Pandemi Sürecinde Bölümde Geçirilen Süre ve Bu Süreyi Etkileyen Nedenler

Pandemi sürecinde mekân kullanım süreleri salgın döneminde eğitimin yeniden planlanmasına ilişkin faktörler ve kişisel tutumlara bağlı olarak değişmiştir. Yüz yüze eğitime yeniden başlanması sonrası bölümde geçirilen süre çoğunlukla azalmış ve ders süreleriyle ilişkili olarak ortalama 4-5 saat olmuştur. Katılımcıların üniversite ve bölüm geneli alınan teorik derslerin uzaktan yürütülmesi, sınıfların/ sınıf mevcutlarının bölünmesi ve proje derslerinin randevulu sistemle gerçekleştirilmesi gibi nedenlerle bölümde geçirdikleri süre azalmıştır. Ayrıca sosyal mesafeyi korumak amacıyla bir arada vakit geçirilmediği; kalabalık oluşturmamaya özen gösterildiği; bunun yanı sıra uzun süreli olarak maske takmamak için kalabalık olduğu sürede atölyelerde bulunmak istenmediği belirtilmiştir. İç Mimarlık Bölümü proje derslerinde bireysel görüşme, yorum alan öğrencinin atölyede çalışmasına olanak tanınması gibi esneklikler sağlanarak kullanıcı yoğunluğu azaltılmıştır. Pandemi öncesinde fakülte bünyesindeki kapalı ve açık alanların kullanımı oldukça yoğunken; pandemiyle birlikte açık alan kullanımının arttığı, iç mekân kullanımının ise azaldığı görülmüştür (Tablo 4).

Pandemi nedeniyle yalnız çalışma, öğrenci evi ya da aile evinde kalmanın vermiş olduğu rahatlık gibi kişisel sebepler de bölümde geçirilen süreyi etkilemiştir (Tablo 4). Atölye kullanımları ve süreleri irdelendiğinde hem bireysel hem de çok yönlü etkileşim gerektiren bir disiplin ortamı olan atölyelerin kullanımının azalması öğrencilerin mesleki anlamda beslenebilmesi, kendini geliştirebilmesi ve akran öğrenmesi açısından sorunludur.

Tablo 4. Mekân kullanım sürelerindeki değişimler ve nedenleri (yazarlar tarafından üretilmiştir).

AZALMA NEDENLERİ	
Eğitimin yeniden planlanması	Katılımcı Görüşmelerinden Örnekler
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Üniversite ve bölüm geneli teorik derslerin uzaktan yürütülmesi</li> <li>• Sınıfların bölünmesi</li> <li>• Proje derslerin randevulu sistemle gerçekleştirilmesi</li> <li>• Sosyal mesafe gerekliliği</li> <li>• Maske takma zorunluluğu</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Katılımcı M: "Benim geçirdiğim süre azaldı. Randevulu gelmeye başladık. O yüzden 1-2 saat o da ders için. Ders dışında hiç durmuyorum."</li> <li>• Katılımcı R: "Ders sürecinde bile geçirdiğim vakit azaldı. Zaten pandemi olduğu için biraz daha esnek davranıyorlar. Ben de dışarı çıkıyorum."</li> <li>• Katılımcı Z: "Ders süreleri azaldı. Bazı dersler de uzaktan oldu. Onun dışında vakit geçirmiyorum."</li> <li>• Katılımcı V: "Sıramızın ne zaman geleceği aşağı yukarı belli oluyor. Yaklaşınca sınıfta oluyoruz. Onun dışında atölyenin arkasında daha tenhada çalışıyoruz."</li> <li>• Katılımcı İ: "Şuan daha az grup ödevimiz var ve uzaktan yapıyoruz. Dersler de uzaktan. Toplu bir aktivite de yapamıyoruz."</li> <li>• Katılımcı Ç: "Pandemi öncesi grup ödevi ya da bireysel çalışma için sınıfta çalışmayı tercih ediyorduk. Şimdi maskeyle oturacağız. Pandemi filan derken pek fazla kalmıyoruz."</li> <li>• Katılımcı İ: "Şu an mesela koridorlarda, maske de var, daralıyorum. Soğukta olsa dışarı çıkıyorum. Sınıf çok havasız geliyor, koridorlar da."</li> </ul>
Kişisel tutumlar	
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Kullanıcı yoğunluğu</li> <li>• Öğrenci evi ya da aile evinde kalmanın verdiği rahatlık</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Katılımcı H: "Çok vakit geçirmiyorum okulda. Bir de eve çıkmamla da ilgili olabilir. Yurtta kalırken daha çok vakit geçiriyordum okulda. Şuan bir de gidebileceğim rahat bir ortam olduğu için daha az tercih ediyor olabilirim."</li> <li>• Katılımcı T2: "...azaldı yani. Gidecek başka bir yerimiz var. Arkadaşımız eve çıktığından dolayı daha rahat çalışıyoruz orada."</li> <li>• Katılımcı M: "Yoğunluk ve kalabalık olduğu için tercih etmiyorum."</li> <li>• Katılımcı T: "Benim için azaldı. Kalabalık ortamlardan uzaklaşmak için."</li> </ul>
ARTMA ve DEĞİŞME NEDENLERİ	
Kişisel tutumlar	Katılımcı Görüşmelerinden Örnekler
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Yurtta kalanlar için çalışma imkânının olmaması</li> <li>• Bölüm dışında ortak çalışma/toplanma mekânlarının olmaması</li> <li>• Evde çalışamama</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Katılımcı Z2: "Ciddi şekilde arttı. Hem kişisel sebeplerden hem de grup ödevleri için... Yani 7-8 saat. Bazen daha da fazla olabiliyor. Öğrenci evindeyim ve çalışmakta zorlanıyorum."</li> <li>• Katılımcı G: "Artık ödevleri burada yapıyorum. Yurtta kalıyorum. Yurtta verimli bir çalışma ortamı yok. İnternet erişimi yok."</li> <li>• Katılımcı H2: "Pandemi öncesinde ve sonrasında değişmedi. Öncesinde dersten sonra oturup sohbet için vakit geçirirken şimdi o vaktimi sadece ders için harcıyıp direkt buradan ayrılıyorum."</li> <li>• Katılımcı H2: "Pandemide kafelerde vakit geçirmek istemediğimiz için buralarda oluyoruz. Kafeye gittiğimizde bir şey almak zorundayız. Bu da maskeyi çıkarmak demek. Bunu tercih etmeyen arkadaşlarımız var."</li> </ul>

Katılımcıların bir kısmı için yurtta kalma, evde çalışamama, bölüm dışında ortak çalışma mekânlarının olmaması gibi nedenlerle atölye kullanım süresinin arttığı ya da değişmediği tespit edilmiştir. Konuyla ilgili küçük bir grup bölümde çalışmanın yurt, kafe gibi kalabalık ortamlara göre daha konforlu ve sağlıklı olduğunu ifade etmiştir (Tablo 4).

### 3.4. Pandemi Sürecinde Mekân Kullanımlarındaki Değişimler ve Nedenleri

Yüz yüze eğitime geçiş sonrasında mekân kullanım amaçları değişmiştir. Pandemi öncesi süreçte atölyeler, ders, bireysel ve grup olarak ders çalışma, sohbet etme, etkinlik gerçekleştirme, eğlenme ve toplantı amaçlı kullanılırken; pandemi sürecinde bu eylemlerin çoğu yok olmuş, atölyeler sadece ders amaçlı ve zorunlu

durumlarda grup çalışmaları için kullanılmış; pandemiyle mekânların çok işlevli kullanımları yitirilmiştir. Öğrenciler ayrıca pandemi nedeniyle eskisi kadar bir arada olamamanın birbirlerinden beslenerek öğrenmeyi azalttığını ifade etmişlerdir (Tablo 5). Bu durum akran öğrenmesinin önüne geçerek tasarım eğitim süreçlerinin verimliliğini de kısıtlamıştır.

Pandemi, atölye fuayelerinin kullanımını da ciddi oranda etkilemiş ve bu alanlara farklı işlevlerin yüklenmesine neden olmuştur. Özellikle Mimarlık Bölümünde pandemi öncesinde öğrencinin bekleme, dinlenme, sohbet amaçlı kullandığı mekânlar, öğrenci mevcudunun fazla olması nedeniyle ana işlevlerinden uzaklaşarak pandemi bağlamında atölye görevi üstlenmiştir. Ancak gerekli olan ortam koşulları yeterince sağlanamadığından bu mekândan verim alınamaması vurgulanan sorunlardan birisi olmuştur (Tablo 5).

İç Mimarlık Bölümünde atölye fuayelerinin

kullanımının azaldığı ve değişmediği yönünde iki görüş bulunmaktadır. Özellikle bir grup fuayelerin pandemi öncesi ve sonrasında aktif olarak kullanılmadığını; bunun nedenini ise pandemiden bağımsız olarak buralarda gereksinimi karşılayacak tür ve sayıda donatının bulunmaması olarak belirtmiştir. Katılımcıların oturmak için denizlikleri kullanması bu mekânlarda dinlenme donatılarının yetersizliğinin de göstergesidir. Katılımcılar atölyelerin fuayeye bakan cephelerinin cam olmasının görsel ve akustik nedenlerle bu alanda vakit geçirilmesini engellediğini; ders olduğu vakitlerde içeridekilerin dikkatini dağıtmamak için fuayeleri kullanmadıklarını belirtmişlerdir. İç Mimarlık Bölümünde pandemi sürecinde geçiş mekânlarının daha çok sergiye ayrılması nedeniyle kullanılmadıklarını ifade eden katılımcılar, dinlenmek ve vakit geçirmek için mevcut alanın ve donatıların yetersiz olduğuna değinmişlerdir (Tablo 5).

**Tablo 5.** Atölye ve geçiş mekânı kullanımındaki değişimler ve nedenleri (yazarlar tarafından üretilmiştir).

Kullanım Amacı	Katılımcı görüşmelerinden örnekler
<b>ATÖLYE</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Ders dinleme</li> <li>• Grup çalışmaları</li> </ul> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Katılımcı İ: “Pandemiden önce daha çok sosyalleşme ve grup çalışmalarında kullanıyorduk. Şuan grup çalışmalarını uzaktan yürütüyoruz.”</li> <li>• Katılımcı B: “Bizim çok grup çalışmalarımız olurdu temel tasarda. Biz dans filan ederdik, provalar bayağı gösteri filan yapardık.”</li> <li>• Katılımcı M2: “Ders bittikten sonra, sonraki ders için arada vakit varsa sınıfta vakit geçiriyorduk. Çok kullanıyorduk. Pandemi sürecinde ders esnasında bile çıkıyoruz.”</li> <li>• Katılımcı E: “Pandemiden önce kulüp toplantıları için de kullanıyorduk. Parti filan da yapmıştık İM1’de.”</li> <li>• Katılımcı H2: “Bir şey yemek istiyorsak herkes dışarda yiyip sınıfa geliyor ve ders çalışıyoruz grup ödevlerinde. Onun dışında kullanmıyoruz.”</li> <li>• Katılımcı E: “Pandemiden önce diğer gruplardakilerle fikir alış verişi yapıyorduk sürekli. Şimdi herkes kendi grubunun içinde kalıyor ve bu da bizi çok köreltiyor.”</li> </ul>
<b>GEÇİŞ MEKÂN/ATÖLYE FUAYESİ</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Dolaşım</li> <li>• Ders</li> </ul> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Katılımcı H: “Ara geçiş mekânında bir grup ders işlemeye başladı. Sınıf çok kalabalık olmasın diye. Eskiden derse girmeden önce orada muhabbet eder otururduk. Şuan öyle bir şey yok. Daha çok dolaşım amaçlı kullanmaya başladık.”</li> <li>• Katılımcı Z: “Hocalar o alanlara masalar koydu. Bildiğimiz sınıf kuruldu oralarda. Oturup sohbet etmeden geçiyoruz oradan.”</li> <li>• Katılımcı V: “Ders varken o mekânları kullanamıyoruz. Ses yalıtımı olsa belki orada oturabiliriz. İçerde ders anlatılırken bizim sesimizin içeri gitmemesi gerekiyor.”</li> <li>• Katılımcı M2: “Fuayelerde daha az oturuluyor. Bu şey gibi biraz da sanki bizim sınıftaki sayımız azaldı gibi. Önceden daha kalabalıktık sanki.”</li> <li>• Katılımcı E: “Ders öncesi ya da sonrasında çok otururduk dersliklerin önünde. Hatta maket yaptığımız bile olmuştu. Satranç oynardık. Pandemi sonrası hiç çıkmadık.”</li> <li>• Katılımcı Y: “Fuayedeki camların önüne yitney tasarımları yerleştirildi. Oralara çok oturuyorduk biz. Şimdi onlar da azaldı oturacak da yer kalmadı...”</li> </ul>



<b>İÇ BAHÇE</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Dinlenme</li> <li>• Ders çalışma</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Katılımcı M: "İç bahçeyi çok kullanıyorum. Kitap okuyorum..."</li> <li>• Katılımcı İ: "İç bahçede ukelele çalışıyorum tek başıma.Boş olduğu için rahat oluyor."</li> <li>• Katılımcı R: "Dışarı çıkma ihtiyacımız oluyor hava almak için. Ama dışarı çıkmak için epeyce dolaşmak durumunda kalıyoruz. Belki iç bahçenin de kullanımını artırmak için tüm katlardan bir ulaşım yapılabilir."</li> </ul>
<b>KANTİN</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Sohbet</li> <li>• Yeme-içme</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Katılımcı M2: "Kantinin kapalı bölümünde çok oturamıyoruz artık... İster istemez maskeyi çıkarmak istiyoruz. Özellikle inşaat bölümünün de dağıldığı zamanlarda çok kalabalık oluyor."</li> <li>• Katılımcı V: "Pandemiden sonra bölümde de kantin de de daha az vakit geçiriyorum. Aralarda genelde bahçede olmaya gayret ediyoruz. Daha az insan varsa kantinin arka taraflarında oturabiliyoruz bazen."</li> <li>• Katılımcı Ç: "Şuan kapalı alandan çıkıp kantine gittikten sonra zaten içerdeyiz maskeliyiz. Kalabalık. Alacağımızı alıp hemen dışarı çıkıyoruz. Korkuyoruz."</li> </ul>
<b>GİRİŞ ALANI</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Sohbet</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Katılımcı Ç: "Karşılaştığımız insan sayısı çok azaldı. Çok fazla vakit geçiremiyoruz."</li> <li>• Katılımcı H: "Okulda en çok hatırladığımız ve özledığımız yer diye yüzde elli yarı açık alanı söylemişti. Karşılaşma mekânı olduğu için. Şuan kimseyle karşılaşmıyoruz. Online olduğu için dersler."</li> </ul>

İç bahçe kullanımı pandemi öncesine kıyasla grup kullanımından bireysel kullanıma dönmüştür. Pandemi sürecinde açık alan ihtiyacının artması nedeniyle dış ve iç mekân ilişkisinin daha güçlü bir şekilde kurulması ve iç bahçenin daha erişilebilir olmasının bu mekânın kullanım yoğunluğunu arttıracığı üzerinde durulmuştur. Kantinde bulunan açık alanların yemek yeme ve sohbet amaçlı kullanımı ön plana çıkarken; kapalı mekânların kalabalık olması nedeniyle daha seyrek ve kısa süreli olacak biçimde kullanıldığı belirtilmiştir. İki bölüm karşılaştırıldığında genel olarak ne mekân kullanım süresinde ne de kullanım amacında bir farklılaşma söz konusudur. Sadece Mimarlık Bölümü katılımcıları için giriş alanındaki yarı açık mekânın sembolik ve anı değeri üzerinde özellikle durmuş; pandemi öncesi burada sıkça vakit geçirdiklerini, pandemiyle birlikte bu kullanımın da azaldığını ifade etmişlerdir (Tablo 5).

### 3.5. Pandemi Sürecinde Atölye ve Geçiş Mekânlarında Öne Çıkan Sorunlar

Katılımcıların pandemi sürecinde mekânsal ihtiyaçlarına bağlı olarak atölye ve geçiş mekânını değerlendirmeleri istenmiş ve öne çıkan sorunlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen veriler irdelendiğinde fiziksel konfor, teknik alt yapı ve

teknoloji, eylem alanı eksikliği, donatı çeşitliliği ve düzen, temizlik ve hijyen konularının öne çıktığı görülmüştür.

#### 3.5.1. Fiziksel konfor

Pandemi öncesi var olan akustik, gürültü, ısınma, havalandırma, depolama vb. sorunlar yüz yüze eğitim sürecine geçildiği dönemde daha da artmıştır. Genel olarak mekânların büyüklük, yükseklik ve genişliklerinin pandemi koşulları için yeterli olduğu, ancak zemin kattaki derslik ve atölyelerin aynı anda boşalması durumunda koridor genişliğinin yetersiz kaldığı ifade edilmiştir. Atölyelerde ve geçiş alanlarında doğal havalandırmanın yeterli olduğu fakat hava sirkülasyonu sağlamak amacıyla kış aylarında pencereler açıldığında iç mekân soğuduğu için yapay bir havalandırma sistemine ihtiyaç duyulduğu tespit edilmiştir (Tablo 6).

Yankı oluşması, sesin arka sıralardan duyulmaması gibi akustik sorunlar nedeniyle zorlandıklarını ifade eden katılımcılar, atölyelerin bu nedenle ders dinleme konusunda yetersiz olduklarını dile getirmişlerdir. Buna ek olarak, maske kullanımının özellikle sınıflar kalabalıkken konuşulanan net duyulmaması ve dudak okunamamasına yol açarak iletişim ve etkileşim konusunda işitsel ve görsel sorunlar



Tablo 6. Fiziksel konfor koşullarına ilişkin sorunlar (yazarlar tarafından üretilmiştir).

Sorun alanları	Katılımcı görüşmelerinden örnekler
<b>FİZİKSEL KONFOR</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>Akustik</li> <li>Gürültü</li> <li>Isıtma</li> <li>Havalandırma</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Katılımcı İ: "Havalandırma sorunu var. Camları da soğuk olduğu için açamıyoruz. Çok daralıyorum. Nefes alamıyorum. Mekân üstüne üstüne geliyor."</li> <li>Katılımcı H2: "Yapay bir havalandırma düşünülebilir."</li> <li>Katılımcı E: "Akustik ciddi sıkıntı. Kısık sesle konuşsak bile uğultu oluyor."</li> <li>Katılımcı T2: "Maske taktığımız için hocaların dediği şey en arkadan duyulmuyor."</li> <li>Katılımcı T: "Şu anda kullandığımız alan işlevine uygun değil. Çünkü hem ısıtma problemi var, hem orada bir grup ders işlerken doğal olarak arkasındaki sınıfa gidip gelen oluyor. Oradaki dolaşım devam ediyor ve dikkat problemi oluyor."</li> <li>Katılımcı V: "Çok fazla seramik var soğuk bir mekân. O yüzden akustik problemler oluyor. Sıcak malzemeler girse daha iyi olabilir."</li> <li>Katılımcı G: "Atölye fuayesi soğuk olduğundan ders çalışmak için uygun değil."</li> </ul>

Tablo 7. Teknik alt yapı ve teknoloji koşullarına ilişkin sorunlar (yazarlar tarafından üretilmiştir).

Sorun alanları	Katılımcı görüşmelerinden örnekler
<b>TEKNİK ALT YAPI VE TEKNOLOJİ</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>Projeksiyon kalitesi</li> <li>Görüntü kalitesi</li> <li>Güç kaynağı/priz problemi</li> <li>Akıllı sistemler</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Katılımcı E: "Priz sayısı çok az sınıflarda. Herkes bir yere toplamak zorunda kalıyor. Şu an sınıflar bölünüyor. O yüzden daha uygun oluyor..."</li> <li>Katılımcı A: "Priz, ısıtma, akustik sorunları çözülmüşse daha orta alanlarda çalışmalar artar ve köşe noktalarda yoğunluk olmaz."</li> <li>Katılımcı T: "...orada çalışan arkadaşlarımdan gördüğüm priz eksikliği var. Ondan çok problem yaşıyorlar. Bu nedenle bizim sınıfa geliyorlar."</li> <li>Katılımcı V: "Bazı havaalanlarında zeminde oturma elemanlarının kenarlarında prizler var. Öyle bir şeyler olsa. Bazen gün içinde şarjımız bitiyor."</li> <li>Katılımcı G2: "Arkadan zaten tahtayı göremiyorsun, projeksiyonlar kötü. 3. sıradan sonra ne tahtayı görebiliyorsun ne hocayı duyabiliyorsun. Pandemi öncesinde yine öne doğru toplanıp dersi dinlediğimiz için çok sorun olmuyordu."</li> <li>Katılımcı M: "El sensörlü kapılar olabilir."</li> <li>Katılımcı Z2: "Teknolojik malzemeler var artık, onlar kullanılabilir. Daha yeni ve dijital çözümlere ihtiyacımız var."</li> <li>Katılımcı D: "Ortası priz olan masalar, yerden bir sistemle masalarımız öyle olsa bu sefer herkes sınıfın her noktasını kullanır. Teknolojiyi kullanmamız lazım."</li> </ul>

oluşturduğuna değinilmiştir (Tablo 6).

Mimarlık Bölümü katılımcıları atölye fuayelerinin fiziksel konfor koşullarının ders işleme eylemine uygun olmadığı konusunda hemfikirdir. Bu alanlardaki akustik, ısıtma, gürültü sorunlarını gündeme getiren katılımcılar, buralarda ders işlendiği için söz konusu alanları çalışmak, dinlenmek, sohbet etmek amaçlı bireysel ya da grup olarak kullanamadıklarını da ifade etmişlerdir.

### 3.5.2. Teknik alt yapı ve teknoloji

Atölyelere ilişkin en temel teknik alt yapı problemi pandemi öncesinde de varlığını

hissettiren bilgisayar güç kaynağı temini konusundaki yetersizliktir. Katılımcılar priz bulunmayan alanları kimsenin kullanmadığına; priz bulunan bölümlerde ise hem donatı hem de insan yoğunluğu oluştuğuna; bu durumun ise sosyal mesafeyi korumayı zorlaştırdığına dikkat çekmektedir (Tablo 7).

Yeni bir düzenleme olması durumunda prizlerin masalarla birleşik çözülmesinin atölyelerin her alanının sosyal mesafe kurallarına göre kullanımını artıracığı vurgulanmıştır. Eğitim amacıyla kullanıldığı zamanlarda güç kaynağı eksikliği atölye fuayelerinde de kendini göstermektedir. Atölyelerde görülen diğer bir

problem projeksiyon kalitesidir. Projeksiyon kalitesinin yetersiz olduğunu ifade eden katılımcılar, bu durumun özellikle arka sırada oturan öğrencilerin ders anlatımlarındaki görsel sunumları takip etmesini zorlaştırdığına değinmektedir (Tablo 7). Atölye ve geçiş mekânı/ fuayelerin kullanımının ve performansının yeni teknolojik araç ve ekipmanların kullanılmasıyla artırılması üzerinde durulan önemli bir konu olmuştur. Karthl geçişler, sensörlü kapılar, priz içeren masalar bunlardan bazılarıdır.

### 3.5.3. Eylem alanı eksikliği

Geçiş alanlarında ve atölyelerde katılımcılar tarafından pandemi süreciyle ilişkili üzerinde önemle durulan diğer bir sorun; olmayan, azalan ya da yok olan eylem alanları üzerinedir. Katılımcılar atölye fuayelerinde bireysel ve grup halinde vakit geçirebilmek için çalışma ve dinlenme alanlarının olması gerektiği konusunda hemfikirdir. Bireysel alanların önemi sosyal mesafeyi korumak ve teması azaltmak için özellikle vurgulanmıştır. Çalışma ve dinlenme alanlarının çeşitlenmesi ve donatılmasına yönelik olan ihtiyaç pandemi öncesinde de mevcuttur. Ancak pandemiyle çalışma bankoları, çok işlevli ve estetik mobilyalar, bilgisayar güç kaynakları vb. ile desteklenmiş, psikolojik olarak iyi hissettiren

çalışma ve dinlenme alanlarının önemi daha fazla ön plana çıkmıştır (Tablo 8).

Dikkat çekilen diğer bir konu atölyede kullanılan malzemelerin ve kişisel eşyaların yerleştirilebileceği depolama alanlarının bulunmamasıdır. Eşyaların üst üste ve belli bölgelerde yığın halinde durması, gerek pandemi koşulları gerekse de normal eğitim süreci için dağınıklık ve hijyen sorunu oluşturmaktadır. Bu nedenle masa yanlarında ve duvar yüzeylerinde açık raf düzeni ya da kilitli dolaplar şeklinde depolama alanı ihtiyacına dikkat çekilmiştir.

### 3.5.4. Donatı çeşitliliği ve düzeni

Katılımcılar pandemi sürecinde atölye ve geçiş mekânlarına ilişkin donatı sorununa değinmişlerdir. Bu alanlarda teması azaltma ve sosyal mesafeyi artırma konusunda donatıların biçim ve düzeninden yararlanılabileceği üzerinde durulmuştur (Tablo 9). Derslerin yürütülmesi için yerleştirilen masa ve sandalyelerin atölye fuayelerinde yoğunluk oluşturduğuna değinilmiş; atölyelerde kullanılan donatı ve sistem eksiklerinin pandemiyle daha çok sorun haline geldiği görülmüştür. Sosyal mesafenin yetersiz olduğu düşüncesinde olan katılımcılar atölyelerde daha fazla hareket alanına ihtiyaç duyduklarını belirterek dolaşım düzenine vurgu yapmış,

Tablo 8. Eylem alanı çeşitliliğine ilişkin sorunlar (yazarlar tarafından üretilmiştir).

Sorun alanları	Katılımcı görüşmelerinden örnekler
<b>EYLEM ALANI EKSİKLİĞİ</b>	
<ul style="list-style-type: none"> <li>Serbest çalışma alanı</li> <li>Bireysel kullanım alanı</li> <li>Dinlenme alanı</li> <li>Sosyalleşme alanı</li> <li>Depolama Alanı</li> <li>Kesim Alanı</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Katılımcı Ç: "Bizim dersliklerimiz dışında bölümde gerçekten oturup çalışıp vakit geçirebileceğimiz bir alan yok."</li> <li>Katılımcı H: "Bireysel alan ihtiyaçlarım oldu. Kendi başıma da çalışabileceğim alanlara ihtiyaç duydum."</li> <li>Katılımcı Ç: "Fuayelere güzel donatılar koyup insanların oturup bilgisayarını dizinin üstüne ya da hafif bir sehpanın üzerine alabildiği çalışma alanları olabilir. Ders çalışmak için kitap ya da bilgisayar koyabileceğimiz alanlar olmalı..."</li> <li>Katılımcı T2: "4 kişinin bir arada oturabileceği blok alanlar olabilir. Cam kenarlarına oturuyorduk eskiden. Orası mermer olduğu için çok soğuk. Belki üzerine bir şey eklenebilir."</li> <li>Katılımcı M: "Çantaları ve maketleri koymak için tanımlı bir alan gerekli."</li> <li>Katılımcı C: "Bir kesim alanı tanımlanabilir. Sınıfların hepsi tek tip. Daha amaçlarına ayrılmış olsa. Mobilya aynı olsa da amaçları değişse köşeler olsa."</li> <li>Katılımcı Y: "Bence oturma köşeleri olmalı. Sergileme ve oturma elemanları aynı yerde olcaksa hem konfora hem de görsele uygun çözülmeli."</li> </ul>



atölye donatılarının niteliği, masa boyutlarının artırılması ve masaların daha işlevsel olması gerekliliği üzerinde durmuşlardır (Tablo 10). Katılımcılar donatı tasarımı ve tercihlerinde sıcak malzemeler kullanılmasının motivasyonu artıracığından mekânın kullanımını da olumlu yönde etkileyeceğini düşünmektedir.

### 3.5.5. Temizlik ve hijyen

Temizlik ve hijyen katılımcıların pandemi sürecinde atölye ve geçiş mekânlarına ilişkin değindikleri bir diğer sorundur. Eskisine göre atölye kullanımı konusunda daha hassas olan katılımcılar temizlik ve hijyenin artması gerektiği konusunda hemfikirdir (Tablo 10). Masa

yüzeylerinin temizliği, dezenfektan noktalarının azlığı, tuvaletlerin kapasite ve donanım olarak yetersiz olması, temizlik ve maske temini konularına dikkat çekilmiştir. Hijyen sağlama konusunda mevcut dezenfektan noktaları dışında geçiş mekânlarının çeşitli bölgelerinde estetik dezenfektan bankolarının bulunması gerekliliği üzerinde durulmuştur (Tablo 10). Bazı katılımcılar temizlik ve hijyen konusunda giriş kapılarında teması azaltarak hem güvenlik hem de hijyen sağlama amaçlı kartlı sisteme geçildiğinin farkındadır. Giriş kapılarında kullanılan kartlı sistemlerin iç mekâna da taşınması yönünde görüşler bulunmaktadır.

Tablo 9. Donatı çeşitliliği ve düzenine ilişkin sorunlar (yazarlar tarafından üretilmiştir).

Sorun alanları	Katılımcı görüşmelerinden örnekler
<p><b>DONATI ÇEŞİTLİLİĞİ ve DÜZENİ</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Donatı örgütlenmesi</li> <li>Donatı eksikliği</li> <li>Donatı yoğunluğu</li> <li>Çok işlevli ve estetik mobilya eksikliği</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Katılımcı B: "Sergi alanındaki donatılar insanların sirküle olabileceği şekilde yerleştirilse insanlar birbirinden ayırabilirdi. 1,5 metrelik sosyal mesafeyi donatılarla sağlayabilirdik..."</li> <li>Katılımcı G: "Masalar bu mekânları biraz daralttı. Donatı yoğunluğu artırdı. Dinlenmeye hizmet etmiyor. Hoca oluyor. Kullanamıyoruz."</li> <li>Katılımcı Ç: Sınıfta sıralar aralıklı olup ortada boş alan bırakılsa. Daha çok ayrışma ama kendi grubumuzla etkileşim içinde olabileceğimiz bir düzen."</li> <li>Katılımcı G: "Sınıfa girince nerden geçeceğim belli değil. Daha tanımlı bir dolaşım alanı olabilir."</li> <li>Katılımcı H: Üzerinde hem maket yapmamız hem çizim yapmamız hem bilgisayar kullanmamız için o masalar yeterli olmuyor."</li> <li>Katılımcı Y: "Sınıflar eskisine göre daha karışık. Yol bulamıyorsunuz kendinize. Her yerde masa var."</li> <li>Katılımcı V: "Biraz daha sıcak malzemeler kullanılmalı. Bar bankosu tarzı masalar ve prizler olmalı ders çalışmak için."</li> <li>Katılımcı A: "Kilitli dolaplar olabilir, şimdi bizim Vakıfbank kartlarımız var onlara entegre bir şekilde çözülebilir."</li> </ul>

Tablo 10. Temizlik ve hijyen koşullarına ilişkin sorunlar (yazarlar tarafından üretilmiştir).

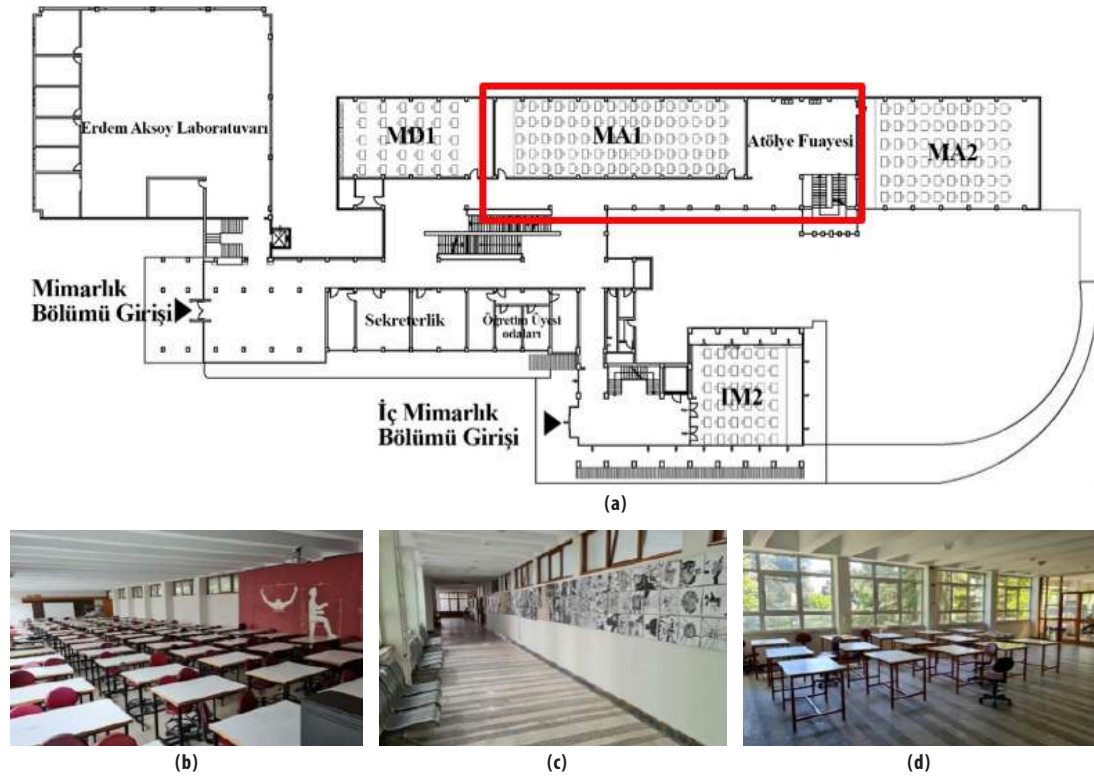
Sorun alanları	Katılımcı görüşmelerinden örnekler
<p><b>TEMİZLİK VE HİJYEN</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Tanımlı hijyen noktaları eksikliği</li> <li>Fiziksel teması azaltma</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Katılımcı H: "Dezenfektan alanı yok. Temizlenme ihtiyacımız olduğu zaman ıslak hacimleri tuvaletleri kullanmamız gerekiyor. Onlar da yeterli değil"</li> <li>Katılımcı T: "Maskemizi uautuyoruz, düşürebiliyoruz. Maske bizim için peçete gibi artık. Onu temin edebileceğimiz bir alan yok."</li> <li>Katılımcı M2: "Atölye önündeki ara mekânlar değil de giriş kapısında kartlı bir sistem yapıldı. Öyle bir değişiklik yapıldı."</li> <li>Katılımcı V: "İnza kâğıdı için kart okutma sistemi olabilir teması azaltmak için"</li> <li>Katılımcı B: "Girişlerde geçici bir hijyen bankosu olsa iyi olurdu. Hem insanlara pandeminin bitmediğini de hatırlatır. Hijyene sevk eder."</li> <li>Katılımcı T: "Dezenfektan noktaları dağıtılmalı ki yoğunluk oluşmasın. Hastanedeki gibi bir görüntü olmamalı, psikolojik olarak çok rahatsız edici."</li> <li>Katılımcı İ: "Masa temizlikleriyle ilgili bir şey yapılmalı, üzeri çizik. Yeşil kesme tahtaları var herkesin ondan bir tane olur. Masayı da temiz kullanmış oluruz."</li> </ul>

#### 4. DEĞERLENDİRME

Pandemi sürecinde Mimarlık Fakültesinde mekân kullanım sürelerinin kullanım amaçlarındaki değişime bağlı olarak genelde azaldığı görülmektedir. Mekân kullanımının azalması pandemi bağlamında olumlu bir durum olarak algılansa da öğrencileri eğitim yapılarından uzaklaştıran, sosyalleşmeyi ve birlikte öğrenmeyi engelleyen bir durumdur. Atölyeler donanım ve mekânsal eksiklere sahip olmanın yanı sıra günün her saati aktif olarak kullanılamazken; fuayeler de öğrenci yoğunluğu ve mekânsal yetersizlikler nedeniyle atölye işlevi üstlenmiş ve bu alanların ders amaçlı kullanımına neden olmuştur. Geçiş mekânları/ fuayelerin ve atölyelerin pandemi öncesindeki kullanım amaçları korunamamıştır. Söz konusu alanlarla ilgili öne çıkan en temel problemler ise fiziksel konfor koşulları, teknik alt yapı ve teknoloji, eylem alanı eksikliği,

donatı çeşitliliği ve düzeni, temizlik ve hijyen konuları olmuştur. Kullanıcı değerlendirmeleri ve gözlemler sonucunda çalışmada tespit edilen sorunların bir bölümüne çözüm sunabilmek, tasarım eğitimi verilen bölümlerde kullanılmak üzere atölye ve fuayeleri için örnek bir çalışma oluşturması amacıyla, Mimarlık Fakültesinin zemin katında yer alan MA1 atölyesi ve atölye fuayesi için öneriler geliştirilmiştir (Şekil 1).

MA1 atölyesi öğrenci kapasitesi nedeniyle masasandalye yoğunluğu bulunan, dolaşım alanı yetersiz ve sıkışık olan ve öğrenci ihtiyaçlarını karşılayacak bölümler bulundurmayan bir özelliktedir. Öneri atölye düzenlemesinde, proje ve teorik derslerin yürütülebilmesi amacıyla sosyal mesafe kurallarına uygun olarak kişi başına 4 m<sup>2</sup> alan ayrılarak 180×220cm ebatlarında dikdörtgen içerisine bir kişinin çalışma ünitesi olan mevcut çalışma masası ve



Şekil 1. Mimarlık Fakültesi mevcut zemin kat planı (a), MA1 atölyesi (b), Koridor (c) ve Atölye fuayesi (d)

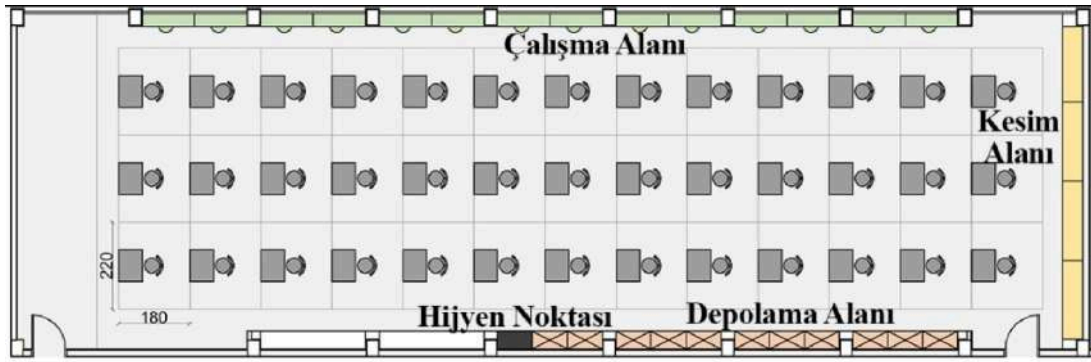


sandalyesi konumlandırılarak bireysel çalışma alanları oluşturulmuştur. Grup çalışmalarının yürütüleceği durumlarda ise yine sosyal mesafe kurallarına uygun olarak en az 8 kişilik çalışma alanları oluşturulmuştur. Sosyal mesafe koşullarının sağlanmasının yanı sıra donatı yoğunluğu azaltılmış; dolaşım daha tanımlı ve rahat hale getirilmiş; atölye içerisinde ihtiyaç duyulan çalışma alanı, maket yapımı için kesim alanı, hijyen ve depolama alanları için uygun yüzeylerde alt mekanlar oluşturulmuş ve atölye daha işlevsel olacak biçimde planlamıştır (Şekil 2).

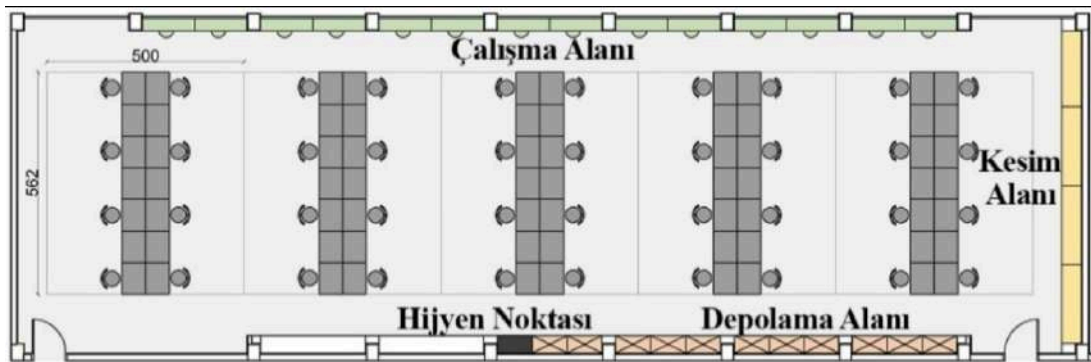
Atölye fuayeleri pandemi öncesinde metal oturma elemanları; pandemi sonrasında ise masa ve sandalyelerle donatılmıştır. Bu alanın etkin kullanılabilmesi için sosyalleşme, çalışma ve depolama alanları, yeme-içme otomatları, hijyen noktaları ve akustik paneller önerilmiştir. Sosyalleşme alanları gerektiğinde grup

çalışmalarına olanak tanıyabilecek; çalışma, bekleme, dinlenme, eğlenme, toplanma, sohbet gibi etkileşim eylemlerinin gerçekleştirilebileceği; teknolojik alt yapıyla güçlendirilmiş esnek ve işlevsel alanlar olarak düşünülmüştür. Dinlenme, çalışma, sohbet gibi eylemleri karşılayacak; daha az kişinin kullanabileceği oturma elemanları ise koridor ve pencere aksı boyunca dolaşım ağına ve sosyal mesafeye dikkat edilerek kurgulanmıştır (Şekil 3). Atölye ve fuayelerde prizlerin belli noktalarda bulunması nedeniyle bilgisayar kullanırken sosyal mesafe kurallarına uyarak ders çalışmak sorun olabilmektedir. Bu nedenle elektrik tesisatı, kullanıcıların dijital araçlarını rahat, kolay ve belli bölgelerde yoğunluk oluşturmayacak biçimde kullanabilmeleri için hem duvar yüzeylerinde hem de donatılara entegre olarak şekilde düzenlenmesi önerilmiştir.

Duvar yüzeylerinde yalnızca afiş asılabilir



(a) Bireysel masa düzeninde sınıf yerleşimi.



(b) Grup çalışma düzeninde sınıf yerleşimi.

Şekil 2. MA1 atölyesi sınıf düzeni;kesim, depolama ve çalışma alanları ve hijyen noktası yerleşimleri (yazarlar tarafından üretilmiştir).

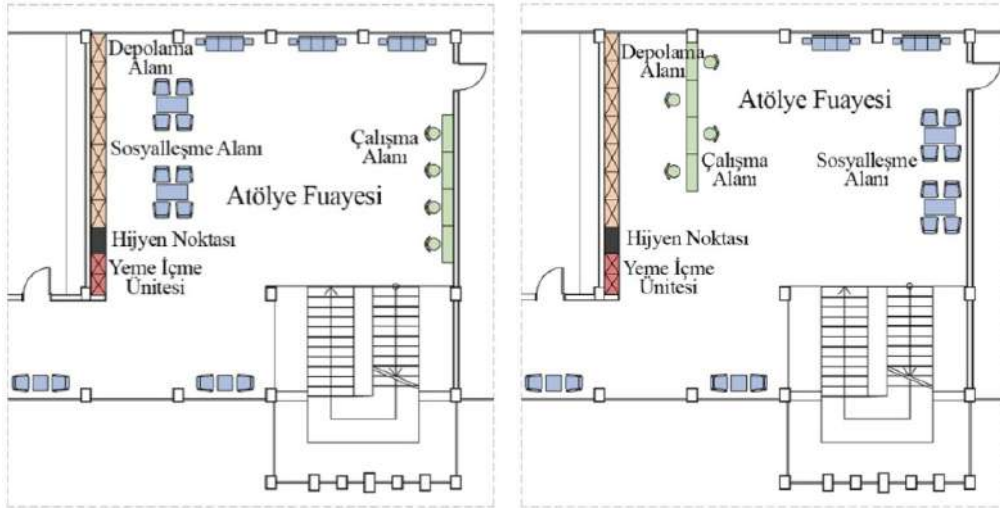
sergi panoları bulunan atölye fuayesinde, uygun olan duvar yüzeylerinde kitaplar, kişisel eşyalar, maket malzemeleri ve paftaların geçici olarak saklanabileceği depolama alanları düşünülmüştür. Hem atölyelerde hem de geçiş mekânlarında depolama alanlarına akustik paneller, dezenfektan, maske ve çöp kovaları içeren hijyen noktaları ve yeme-içme otomatları eklenmiştir. Bireysel çalışma alanları, bilgisayarlarla kısa süreli çalışmaya olanak tanıyan, güç kaynaklarıyla desteklenmiş bankolar olarak hem atölyelerde hem de atölye fuayelerinde planlanmıştır (Şekil 4).

Açık alan, temiz havaya erişim ve hava sirkülasyonu ile maske kullanımının yankı kaynaklı iletişimi engellemesi tüm mekânlarda olduğu gibi yoğun olarak kullanılan atölye ve geçiş mekânlarında da sorundur. Sunulan önerilere ek olarak doğal havalandırmanın daha da önem kazandığı pandemi sürecinde açık-yarı

açık-kapalı alan ilişkilerinin kurulmalı ve dış mekânla kurulan bağlantılar güçlendirilmeli; verimli bir eğitim süreci kurgulamak için akustik panellere ek olarak teknik alt yapı da iyileştirilmelidir.

## SONUÇ

Çalışmada KTÜ Mimarlık Fakültesinde eğitim gören ve hem pandemi öncesi dönemi hem de pandemi sürecinde yüz yüze eğitime geçilen ilk dönemi deneyimleyen mimarlık ve iç mimarlık öğrencilerinin bu süreci mekânsal ihtiyaçlarla birlikte değerlendirmeleri hedeflenmiştir. Elde edilen veriler değerlendirildiğinde pandemi sürecinde öne çıkan sorunlar: pandemi nedeniyle mekânlarda geçirilen sürelerin azalmasıyla, atölyede tasarım eğitimi sürecinin sekteye uğraması; mekânlarda gerçekleştirilen eylemlerin değişmesi, eylem çeşitliliğinin azalması ya



Şekil 3. Geçiş mekânları/atölye fuayeleri için öneri plan düzenleri (yazarlar tarafından üretilmiştir).



Şekil 4. Atölye fuayeleri için depolama ve çalışma alanı önerisi plan ve kesiti (yazarlar tarafından üretilmiştir).

da ortadan kalkması; mekân örgütlenmesi, donatı yoğunluğu, teknik altyapı sorunları nedeniyle sosyal mesafenin korunamaması; bireysel kullanım için çalışma, dinlenme ve aktivite alanlarının yetersizliği/ olmaması; grup çalışmaları ya da aktiviteleri için kullanılabilir alanların yetersizliği/ olmaması; sosyalleşme alanlarının azalması/ ortadan kalkması; teknik alt yapı sorunları (güç kaynağına erişim, projeksiyon görüntü kalitesi vb.); eğitime destek sağlayan eylem alanı eksiklikleri (maket kesim alanı, depolama alanı vb.); ısıtma, havalandırma, akustik sorunları ve hijyen noktalarının yetersizliğidir.

Çalışmada varılan sonuçlar bu alanda yapılmış olan diğer çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Özdemir ve Çakır Kıyaslı (2021)'in pandemi döneminde eğitim yapılarıyla ilgili yaptıkları çalışmada öne çıkan hijyen ve temiz hava kalitesinin sağlanması, kişisel alan ihtiyacının karşılanması, bireysel mobilyalar oluşturulması önerilerinin çalışma kapsamında katılımcıların pandemi sürecinde ortaya çıkan ihtiyaçlarını ifade ederken vurguladıkları konularla benzerdir. Turan ve Erkan Yazıcı (2021)'nın da kişisel dolaplar, kapılara temasın azaltılması gibi sundukları öneriler de yine çalışma kapsamında katılımcılar tarafından vurgulanan öğelerdendir. Çalışmada yalnızca atölyelerin çok amaçlı kullanımının değil, uygun olabilecek başka alanlarda da bireysel ve grup çalışmalarının sürdürülmesi bir beklenti olarak ortaya çıkmaktadır. Bu durum Doğan vd. (2022)'nin mimarlık fakültesi atölyeleriyle ilgili yaptıkları çalışmada alternatif çalışma ve etkinlik alanlarına ihtiyaç duyulduğunu belirtmeleriyle paralellik göstermektedir. Seçer Kariptaş vd. (2022) mimarlık bölümlerinde uzaktan eğitimin pandemi sürecinde ekran öğrenimini olumsuz etkilediğine ilişkin tespitler yapmışlardır. Yapılan çalışmada bu durumun yalnızca uzaktan eğitim sürecinde olmadığını, pandemi sonrası ilk yüz

yüze eğitime geçildiği dönemde yoğunluğunun azaltılması için alınan önlemlerin ekran öğrenmesi üzerinde bir sorun olarak devam etmiş olduğunu göstermektedir.

Yaklaşık 1,5 yıl kadar süren uzaktan eğitim serüveninden sonra yüz yüze eğitimin başlamasıyla eğitim mekânlarında, pandemiye bağlı olarak mekânsal ihtiyaçların ve kullanım amaçlarının değiştiği görülmektedir. Eğitim mekânları kapasite, nitelik, örgütlenme, teknoloji kullanımı açılarından pandemiye kaldırabilecek durumda olmadığı gibi güncel kullanımlar ve gereksinimler konusunda da yetersiz kalmaktadır. Pandemi süreci esasen bu sorunların görünürlüğünü, hissedilebilirliğini ve ciddiyetini arttırmıştır. Söz konusu sorunların çözümü, özellikle sosyalleşme, iletişim, etkileşim, ekran eğitimi, grup çalışmaları, iş birliği ve 7/24 eğitim modeline vurgu yapan tasarım ağırlıklı bölümlerde daha fazla önem kazanmaktadır.

Covid-19 salgınının etkileri hafiflemiş gibi görünse de her an karşılaşılması olası salgın durumlarına karşı hem eğitim programı ve yöntemleri hem de mekânlar acil koşullara uygun hale getirilmelidir. Pandemi koşullarında gerçekleştirilen çalışmada pandemi öncesinde de temel problemlerin olduğu dikkat çekmektedir. Mekânın değişen yaşam koşullarında sağlıklı, nitelikli ve verimli olarak kullanılabilmesi için tasarımcılar; katılımcı bir yaklaşımla işlevsel, psikolojik ve estetik gereksinimleri karşılayacak çözüm önerileri geliştirmelidir. KTÜ Mimarlık Fakültesi gibi kontenjanların pandemi döneminde dahi her geçen gün ciddi bir biçimde arttığı fakültelerde, öğrenci sayılarının mevcut binanın fiziksel kapasitenin kaldırabileceği ölçüde belirlenmesi hem pandemiyle ilişkili hem de pandemiden bağımsız olarak üzerinde durulması gereken, çözüm üretilmesi gereken en acil konudur. Mekân büyüklükleri sınıf mevcutlarını kaldıramazken; öğrenci sayısının artmasıyla atölye çalışma koşulları ve mekânsal

gereksinimler karşılanamamakta; tasarım eğitiminin niteliği ve yapısı bozulmaktadır. Hâlbuki karşılıklı etkileşim içerisinde birlikte öğrenen ve öğreten tasarım bilimlerinde işbirlikçi ve ortak çalışma alanlarının desteklendiği, ders dışı saatlerde de çalışma ortamının yaratılabileceği esnek ve donanımlı mekânlara duyulan ihtiyaç her geçen gün artmaktadır. Ayrıca uzaktan eğitim süreciyle hayatımıza daha da giren, çağın yadsınamaz bir gerçekliği olan dijitalleşme ve teknoloji kullanımına bağlı eğitim olanaklarının güçlendirilmesi de elzem bir konudur. Bu nedenle performansı yüksek, sağlıklı, nitelikli ve çağın gerekliliklerine uygun bir eğitim ortamının oluşması için derinlemesine kuramsal ve uygulamaya yönelik çalışmaların artması gerekmektedir.



**KAYNAKLAR**

- Arın Ensarioğlu, S. (2021). Covid-19 Salgını Sonrasında Yapılı Çevrenin Fiziksel ve Kavramsal Dönüşümü Üzerine Öngörüler. *İdealkent*, 12, 10-45.
- Avcı, M. G. (2021). Zaman-Mekân Sıkışması, Küreselleşen Salgın ve Toplumsal Sonuçları. *Opus Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, Pandemi Özel Sayısı, 3787-3807.
- Baş, T. ve Akturan, U. (2013). Nitel Araştırma Yöntemleri Nvivo İle Nitel Veri Analizi. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Brightman, H. S. and Moss, N. (2001). Sick Building Syndrome Studies and the Compilation of Normative and Comparative Values. In Spengler, J. D., Samet, J. M. ve McCarthy, J. F. (Eds.), *Indoor Air Quality Handbook* içinde(s. 3.1-35). USA: McGraw-Hill Professional.
- Brzezicki, M. (2020). Strengths and Weaknesses of Architectural Education On-Line Classes Conducted During Covid-19. *World Transactions on Engineering and Technology Education*, 18(4), 381-386.
- Ceylan, S., Şahin, P., Seçmen, S., Somer, M. E. and Süher, K. H. (2020). An Evaluation of Online Architectural Design Studios During Covid-19 Outbreak. *Archnet-IJAR: International Journal of Architectural Research*. 15(1), 203-218.
- Demir, C. (2011). Eğitim Kurumlarında Mekân Yönetimi, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğan, C. (2021). Pandemi Dönemi Çalışma Mekânlarında Kişisel Alan Tasarımının Çalışma Verimine Etkisi. *Yakın Mimarlık Dergisi*, 5 (1), 17-29.
- Doğan, A., Kalkan, M. and Doğan, M.C. (2022). Pandemi Sürecinde Tasarım Atölyelerindeki Mekânsal Değişim: Uşak üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi örneği. 4. Uluslararası Akdeniz Sempozyumu.
- Hodges, C., Moore, S., Lockee, B., Trust, T., and Bond, A. (2020). The Difference Between Emergency Remote Teaching and Online Learning. *Educause Review*. <https://er.educause.edu/articles/2020/3/the-difference-between-emergency-remoteteaching-and-online-learning>.
- Hodgkin, R.A. (1985). *Playing and Exploring: Education Through the Discovery of Order*, London: Methuen.
- Honey-Rosés, J., Anguelovski, I., Chireh, V. K., Daher, C., Van Den Bosch, C. K., Litt, J. S., Mevani, V., McCall, M. K., Orellana, A., Oscilowicz, E., Sánchez, U., Senbel, M., Tan, X., Villagomez, E., Zapata, O. and Nieuwenhuijsen M. J. (2020). The Impact of Covid-19 on Public Space: An Early Review of the Emerging Questions-Design, Perceptions and Inequities. *Cities and Health*, 1-17.
- İsmailoğlu, S. and Kulak Torun, F. (2022). Normalleşme Sürecinde İç Mimari Tasarım Stüdyolarının Mekânsal Organizasyonu. *Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 12 (2) , 497-514.
- Kararmaz Ö. ve Ciravoğlu A. (2017). Integration of the Experience-Based Approaches with the Early Phase Architectural Design Studios. *Megaron*, 12, 409-419.
- Miles, M. B., ve Huberman, A. M. (2016). Genişletilmiş Bir Kaynak Kitap: Nitel Veri Analizi. (Çev. S. Akbaba Altun ve A. Ersoy), Ankara: Pegem Akademi.
- Onur, D. ve Zorlu, T. (2017). Tasarım Stüdyolarında Uygulanan Eğitim Metotları ve Yaratıcılık İlişkisi. *The Turkish Uzaktan Journal of Design, Art and Communication*, 7, 542-555.
- Özdemir, B. ve Çakır Kırsıf, G. (2021). Pandemi Sonrası Eğitim Yapılarının Mekânsal Dönüşümü Üzerine Tasarım Önerileri. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 8 (2), 680-692.
- Özden, A.T. (2021). Covid-19 Sonrası Mekânın Değişimi Üzerine Spekülasyonlar. *Mimarlık Dergisi*, 407, 25-30.
- Özorhon, G., ve Lekeşiz, G. (2021). Re-Considering the Architectural Design Studio After Pandemic: Tools, Problems, Potentials. *Journal of Design Studio*, 3(1), 19-36.
- Seçer Karıptaş, F., Eribol, C. and Çıkrıkçı, B. (2022). Uzaktan Eğitimin İç Mimarlık Proje Stüdyolarındaki Üretimlere Etkileri. *Haliç Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 5(1), 25-42.
- Schön, D. A. (1985). *The Design Studio. An Exploration of Its Traditions and Potentials*. London: Riba Publication Ltd.
- Soccio, P., Tregloan, K., and Thompson, J. (2020). Well-Coordinated: Learner-Focused Coordination Tactics Beyond the Pandemercy. *Archnet-IJAR: International Journal of Architectural Research*, 15(1), 237-251.
- Turan, İ. ve Erkan Yazıcı, Y.(2021). Design Recommendations for the Use of Primary Schools During the Pandemic And Post-Pandemic. *Journal of Interior Design and Academy*, 1(1), 14-33.
- Turna, E. A. ve Usta, G. (2021). Covid-19 Pandemisi'nde Evin Değişimi ve Evde Çalışma Ortamları. *YDÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 3(2), 115-128.

- Uzal, D. ve Eren, B., (2021). *Adaptation of First-Year Architectural Design Studio Resources Through Accessibility*. *Journal of Design Studio*, 3(1), 125-135.
- Varma, A., and Jafri, M. S. (2021). *Covid-19 Responsive Teaching of Undergraduate Architecture Programs in India: Learnings for Post-Pandemic Education*. *Archnet-IJAR: International Journal of Architectural Research*, 15(1), 189-202.
- Yetiş, C. ve Tuna Kayılı, M. (2021). *Covid-19 Salgını: Eğitim Yapıları Üzerinden Yeniden Kullanım Değerlendirmesi*. *Journal of Awareness*, 6(2), 199-2114.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2003). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yüreklî, İ. (2003). *Mimari Tasarım Eğitiminde Oyun, Doktora Tezi*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Wu W.L., Hsu Y., Yang Q.F. and Chen J.J.(2021). *A Spherical Video-Based Immersive Virtual Reality Learning System to Support Landscape Architecture Students' Learning Performance During The Covid-19 Era*. *Land*, 10(6), 561.

## İnternet Kaynakları

- http 1. WHO, (2021). *Coronavirus Disease (Covid-19) Pandemic*. <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019> (Erişim Tarihi: 18.12.2021).
- http 2. MEB, (2021). <https://www.meb.gov.tr/ilkokul-ortaokul-ve-liselerde-yuz-yuze-egitim-detaylaribelirlendi/haber/22672/tr> (Erişim Tarihi: 18.12.2021).
- http 3. YÖK, (2021). <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2021/yok-baskani-ozvar-dan-yuz-yuze-egitime-iliskin-aciklamalar.aspx> (Erişim Tarihi: 18.12.2021).
- http 4. YÖK, (2020). *Yükseköğretim Kurumlarında Sağlıklı ve Temiz Ortamların Geliştirilmesi Kılavuzu*. <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/2020/yuksekogretim-kurumlarinda-saglikli-ve-temiz-ortamlarin-gelistirilmesi-kilavuzu.pdf> (Erişim Tarihi: 18.12.2021).
- http 5. KTÜ, (2021). *Karadeniz Teknik Üniversitesi Covid-19 hijyen, enfeksiyon önleme ve denetim kılavuzu*. [https://www.ktu.edu.tr/dosyalar/ktu\\_dc1a3.pdf](https://www.ktu.edu.tr/dosyalar/ktu_dc1a3.pdf) (Erişim Tarihi: 15.01.2022).
- http 6. Türkiye Cumhuriyeti İç İşleri Bakanlığı, (2022). <https://www.icisleri.gov.tr/81-il-valiligine-kapali-alanlarda-maske-kullanimi-genelgesi-gonderildi> (Erişim Tarihi: 1.12.2022).
- http 7. 31804 sayılı Resmi Gazete (2022). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/04/20220409.pdf> (Erişim Tarihi: 1.12.2022).